

Planteavlen 1893.

Af Forsøgsleder, Konsulent K. Hansen.

Da Vinteren omkring 1. December 1892 temmelig pludselig meldte sig, havde Vintersæd- og Udlægsmarkerne mange Steder egentlig ikke endnu naaet en Udvikling, der borgede fornogen sikker Overvintring. Høsten var indtraadt temmelig sent, og det tog Tid at faa de rige Afgrøder indbjergede, hvorfor mange Vintersædmarker blev lovlig sent tilsaaede, saa meget mere som Efteraarsvejret, navnlig i Oktober, var saa køligt og saa vaadt, at Spiringen forløb temmelig langsomt og stundom ogsaa noget mangelfuldt. Og Udlægsmarkerne vare ofte en Del svækkede af de stærke og sent høstede Dækafgrøder, der mange Steder vare gaaede i Leje. I Løbet af den usædvanlig strænge tremaanede Frostperiode blev man derfor mere og mere ængstelig for, hvorledes Vintersæden, særlig Square-head-Hveden, og Kløveren vilde klare sig igjennem Vinteren. — Ligesaa brat som fra Efteraar til Vinter blev imidlertid Overgangen fra Vinter til Foraar, og allerede Marts bragte mildt Foraarsvejr, saa at man, trods Vinterens Strængthed, dog fik tidligt Foraar. En temmelig tør og solklar Marts dannede Indledningen til den tørre Periode, der kulminerede i en saa godt som regnløs og forholdsvis varm men tillige paa Nattefrost temmelig rig April. Under disse Vejrforhold blev Jorden meget tidlig og som Følge af

den rigelige Vinterfrost tillige i høj Grad bekvem. Efterhaanden som man rykkede hen ad Foraaret viste det sig heldigvis, at Vintersæden var kommen bedre igjennem Vinteren, end man havde turdet haabe; navnlig havde Hveden de fleste Steder holdt sig særdeles godt, medens Rugen ikke faa Steder viste sig at være noget medtaget. Et Gode ved den strænge Vinter var, at denne koncentrerede sig om en næsten uafbrudt Frostperiode med ringe Vexlen mellem Frost og Tø, og en saadan Vexlen gjør som bekjendt i Reglen mere Skade end en vedholdende om end stræng Frost. Aarsagen til Rugens Svækkelse maa nærmest søges i den hyppige Foraars-Nattefrost, for hvilken denne Kornart jo er særlig følsom; naar Skaden dog ikke blev større trods de meget stærke Temperatursvingninger i April, da finder dette atter sin Forklaring deri, at Jorden allerede da var meget tør. — Kløvermarkerne vare, som nævnt, for en stor Del noget svage fra Efteraaret af; dog syntes Kløverplanterne ikke at være bleven tyndet synderlig ud af Frosten, undtagen hvor man havde kjøbt »billigt«, sydevropæisk Frø, hvorimod Italiensk Rajgræs var bleven stærkt medtaget. Det tidlige Foraarsvejr vakte imidlertid Vegetationen tidlig af Vintersøvn, og i April turde man spaa, at hvis Foraaret vilde give mildt og fugtigt Vejr, kunne Græsmarksplanterne godt brede sig saaledes, at de kunne udfylde Pladsen. — Men til April Maanedes Tørke kom nu i Slutningen af Maaneden en skarp og sviende tør Blæst, der trykkede de af Varmen fremlokkede Spirer i betænkelig Grad og gav snart de fint lysegrønne Marker den uhyggelige brunlige Tone, der forraader Mangel paa de to dominerende Livsbetingelser: Varme og Vand. Man trøstede sig imidlertid ved de rigelige Foderbeholdninger fra forrige Sommers Høst og slog sig til Ro med, at den meget tidlig vakte Vegetation vel gjerne kunde have godt af en lille Stund at blive taget lidt haardt paa; den vilde herved blive rustet til saa meget raskere Fremskridt, naar Forholdene atter

bedredes. Men Forholdene lod ikke til at ville bedres! Man kom ind i Maj — Uge gik efter Uge i en Tørke, der for hver Dag blev mere foruroligende; forgjæves stirrede man efter Regnskyerne; de udeblev; og trak det endelig en Dag sammen til en lovende Regn, fik man kun et Stænk, der vel i Øjeblikket virkede kvægende og forfriskende paa de efter Vand smægtende Planter, men som aldeles ikke forslog til at trænge i Bund. Metereologisk Instituts Maanedsberegning viser ganske vist en ret anstændig Regnmængde for Maj, men her ved er at mærke, at Regnen var fordelt paa forholdsvis mange Dage med nogle Dages bidende Tørke imellem, saa at Virkningen de fleste Steder blev yderst ringe, især da Jorden fra April allerede var meget stærkt ud-tørret. En stor Del af Regnen faldt desuden først lige paa Slutningen af Maaneden. Endnu over 3 Uger ind i Juni vedvarede Tørken, hvorved Fugtigheden i almindelig Agerjord reduceredes til 2—10 pCt. ned til 3 Alens Dybde! Juli gav ganske vist frugtbarere Vejr; men Vaarsæden var da de fleste Steder allerede saa medtaget, at den ikke stod til at redde; rigeligt Graavejr i denne Maaned bidrog dog heldigvis til at forhale Afgrø-dernes Modning noget.

En Vinter saa stræng, at Vintersæd- og Kløvermar-kerne efter den trængte i høj Grad til at styrkes gjen-nem blide Kaar, et regnløst og delvis køligt Foraar og en særdeles regnfattig Forsommer kan paa Forhaand vides ikke at have givet nogen rig Høst. Vistnok maa Danmark siges at have været et af de af Vejrforholdene mest begunstigede Lande sidste Sommer; navnlig var Tyskland, delvis Østerrig, Schweiz, Frankrig, tildels Holland og Belgien samt Storbritannien endnu være stedt; i store Strækninger af disse Lande var der afgjort Misvæxt, en Betegnelse der ikke kan anvendes noget Sted heri Landet for Avlen som Helhed. For Landet som Helhed saavel som for de allerfleste enkelte Egne af Landet var imidler-tid den samlede Høst betydelig under Middel.

Men Forholdene vare dog ikke lige daarlige overalt. Henved 10 pCt. af de talrige fra alle Egne af Landet modtagne Beretninger lyde paa Middelhøst, Resten har under, ikke en eneste har over Middelhøst (i kvantitativ Henseende). Meddelelserne om Middelhøst skrive sig næsten alle fra det nordlige og vestlige Jylland, enkelte fra det indre Jylland, en eneste fra Øerne — østlige Møen. Enkelte Steder hele Landet over lyder Bedømmelsen »lidt under Middel« men hyppigere har Betegnelsen faaet et forstærkende Tillæg som »langt under Middel« o. l.; navnlig er dette ret hyppigt fra Østjylland. — Den lave Karakter, som Høsten saaledes som Helhed har faaet, gjælder fortrinsvis Afgrødernes Størrølse, hvorimod disse i kvalitativ Henseende nærmest maa siges at komme lidt over Middel.

Hvad nu de enkelte Afgrøder angaar, saa have disse selvfølgelig i højst ulige Grad været paavirkede af de ugunstige Vejrforhold. Tages først Kornhøsten under Èt, da har denne som Helhed været betydelig under Middel. Vintersæden har tilsammen givet en god Middelhøst af meget god Kvalitet saa vel for Kjærnsens som Straaets Vedkommende.

Rugen blev ofte, som foran nævnt, noget medtaget af Foraarets Nattefrost, og enkelte Steder fandt man sig endog foranlediget til at pløje den om; andre Steder var den temmelig tynd. At den i betydelig Grad trykkes af Tørken saa man i Grunden sjældent og da kun paa en tør Sand- eller Ahlundergrund. Den gav ganske vist nogle Steder en Del under Middelhøst, saaledes enkelte Steder i Midt- og Østjylland, i Nord- og Vestfyen og paa Langeland; men til Gjengjæld gav den ikke faa Steder et Par Fold og mere over Middelhøst, saaledes Strøg i Sydsjælland, paa Lolland, Østfyen og Vestjylland. Med den Svækkelse, den led af Frosten, havde frugtbarere Sommervejr næppe gjort denne Afgrøde væsentlig bedre. For Landet som Helhed har den sikkert paa det nærmeste givst en Middelhøst.

Hvor Hveden var bleven saaet i rette Tid, d. v. s. hverken for tidligt eller for sent, lykkedes den gennemgaaende bedre end man efter en saa stræng Vinter og en saa tør Udviklingsperiode skulde have ventet. Enkelte Steder var den saa medtaget af Vinteren, at man pløjede den om, særlig paa Bornholm; kun fra meget faa Steder er det iøvrigt meddelt, at den gav under Middelhøst, hvorimod den ikke sjælden i de egentlige Hvedeegne, særlig paa de sydlige Øer, gav over Middel, endog op til 4—5 Fold over. Landets samlede Hvedehøst har derfor vistnok ialt været noget over et Middelaars for Kjærneudbytets Vedkommende, hvorimod Halmmængden snarere var lidt under et Middelaars. — En Hvedeafgrøde var i øvrigt i en Sommer som afvigte et fortrinligt Prøvemiddel for en Jords naturlige Frugtbarhed saavel som for dens Gødningskraft. Betegnende i saa Henseende er det da ogsaa, at f. Ex. de Tesdorpske Ejendomme gav et Par og tyve Fold Hvede, medens Jorder, der f. Ex. i 1892 gav omtrent ligesaa meget som hine, iaar gav adskillige Fold under.

Men medens Vintersædmarkerne i sidste Sommers ødelæggende Tørke afgav det oplivende Moment i Landmandens Bedrift, afgav Vaarsædmarkerne de fleste Steder et bedrøveligt Skue. Vistnok gik Ødelæggelsen ikke saa vidt herhjemme som i store Strækninger af Mellemeuropa, hvor Forf. havde Lejlighed til at se Tusinder af Vaarsædmarker, der næppe gav Udsæden, og hvor Rugmarkerne stode hvide — ikke modne men visne — i sidste Halvdel af Juni; men selv for vort Lands Vedkommende skulle vi dog tilbage til sidst i Treserne for at træffe paa en Vaarsædhøst, der lignede sidste Sommers. Vaarsæden gav ialt langt under Middelhøst baade af Kjærne og Straa, af Kjærne vel noget over, men af Straa sikkert adskilligt under Halvdelen af hvad der høstedes Aaret før. Og Kvaliteten var for saa vidt heller ikke roesværdig, som Kjærnen ofte var lille, let og mangelfuld udviklet.

Bygget var for Landet som Helhed bedst blandt Vaarsæden. Gjennemsnitlig har denne Kornart antagelig givet 3—4 Fold under Middelhøst og en Halmængde, der vel svarer til Halvdelen af hvad, der høstes i et jævnt godt Aar. Paa enkelte Strøg i det nordvestlige og sydvestlige Jylland samt paa et Par mindre Strøg i Midtsjælland og Lolland gav det Middelhøst eller kun lidt under. Derimod var den Aarets tarveligste Kornafgrøde flere Steder i Lemvig-, Skjern-, Holsted-, Jelling-, Nørre-Sned-, Viborg-, Skive- og Skjörping-Egnen samt ganske enkelte Strøg i Østfyen og Nordsjælland og gik paa nogle af disse Steder indtil 7 Fold under Middelhøst.

Men i de fleste Egne af Landet er man paa det rene med, at de ugunstige Vegetationsvilkaar i overvejende Grad paavirkede Havren, naar Talen kun er om Kornafgrøderne. Kun aldeles undtagelsesvis har denne givet et til et Middelaar svarende Kjerneudbytte, medens den mange Steder i Østjylland samt adskillige Steder paa Fyen, Sjælland og Bornholm gav 8—10 Fold under Middel. At dømme efter det til Raadighed staaende Materiale maa Landets samlede Havrehøst anslaaes til 5—6 Fold under det almindelige Udbytte; og naar dette Tal ikke er endnu højere, hidrører dette fra, at det store Afslag i Udbyttet i højere Grad har ramt Øerne og Østjylland, altsaa »Bygegnene«, end de særlig Havre dyrkende vest-, nord- og mellemjydske Egne.

Gaar man tilbage til tidligere tørre Somre, viser det sig, at Havren ogsaa da har klaret sig daarligere end Bygget; dette var saaledes Tilfældet i 1889 med den tørre Forsommer, og undersøger man Forholdene for 1868, et Aar der nøje svarer til 1893, var der da et ganske lignende Forhold mellem Korn- og da særlig mellem Vaarsædafgrøderne. Kan det saaledes betragtes som en Kjendsgjerning, at Bygget bedre er i Stand til at modstaa Tørkens skadelige Virkninger end Havren, da maa Grunden hertil sandsynligvis for en stor Del søges i hidtil upaaagtede biologiske Forhold, for hvilke der dog ikke

paa dette Sted skal gjøres Rede; men rent praktiske Forhold have dog utvivlsomt deres Andel heri. Det er en bekjendt Sag, at der gennemgaaende anvendes større Omhu ved Jordens Behandling baade før og efter Saaningen saavel som ved selve Saaningen for Byggets end for Havrens Vedkommende; den mere eller mindre stedmoderlige Behandling, ogsaa med Hensyn til Gødskning, der saa ofte bliver Havreskiftet tildel fremfor Bygskiftet, taales under almindelige Forhold nogenlunde, men giver selvfølgelig desto stærkere Udslag, jo ugunstigere Vejrforholdene, navnlig i Retning af Tørke, blive i Vegetationsperioden. Den Omstændighed, at man sædvanlig saar Bygget (2rd.) før Havren, har iaar afgjort begunstiget førstnævnte Afgrøde, ligesom ogsaa at Radsaaning jo anvendes i betydelig større Udstrækning for Byg end for Havre. Endelig har Havren jo for saa vidt ogsaa mest at tabe, som den under sædvanlige Forhold jo giver adskilligt flere Fold end Bygget; og trods Havrens stærkere Tilbagegang i Sommer, synes den dog gennemgaaende at have givet lidt større Foldudbytte end Bygget.

En saa afvigende Sommer giver Lejlighed til at gøre forskellige Erfaringer og Iagttagelser, som i en normal Sommer lettere oversees. En Del saadanne foreligge og skulle her, for saa vidt de angaa Korndyrkningen, kortelig omtales. At den rette Fremgangsmaade ved Jordens Foraarsbehandling var af særlig stor Betydning, er en Selvfølge. I den Henseende gaa Erfaringerne for største Delen ud paa følgende: paa lette Jorder, altsaa fortrinsvis i Vest- og Midtjylland, lykkedes Vaarsædafgrøderne bedst, hvor Foraarsbehandlingen af Jorderne indskrænktes til det mindst mulige, og navnlig hvor Foraarspløjning undlodes. Dette Fænomen trænger næppe til Forklaring, hvorimod der turde være Anledning til at bemærke, at naar Ødslen med Jordens Vinterfugtighed iaar hævnede sig paa en særlig følelig Maade, da bør man heri kun se et mer eller mindre forstørret Udslag af, hvad der i Virkeligheden næsten

hvert Aar finder Sted: at Jorderne, især de lette, meget almindelig ved en for stærk Foraarsbehandling udtørres i en snart for Spiringen, snart ogsaa for Afgrødernes senere Udvikling skadelig Grad. Paa de sværere Jorder derimod saa man oftest de bedste Virkninger af en mer eller mindre stærk Foraarsbearbejdning, og navnlig ere saa godt som alle enige i at fremhæve Betydningen af stærk Harvning, stærk Findeling af Jorden i Overfladen og, fremfor alt, en stærk og hurtig paafølgende Tromling. Sjælden har vel Tromlen gjort større Nytte end sidste Foraar, og Aaret var fortrinlig skikket til at belære Landmændene om Vigtigheden af en hensigtsmæssig Overfladebearbejdning af Jorden og navnlig af en rettidig og kraftig Brug af Tromlen. Sjælden ser man en saa afgjort Bekræftelse paa Rigtigheden af, at Dybdebehandlingen maa udføres om Efteraaret, kun Overfladebehandlingen om Foraaret. Og her ved maa det erindres, at var Spiringen iaar næsten umulig, hvor Kornet paa Grund af manglende Findeling og Undladelse af Tromling laa gjemt mellem tørre Smaaknolde, saa sinkes og svækkes Spiringen saa godt som hvert Foraar, naar man ikke ved Findeling og Sammentrykning af det øverste Jordlag, hvor Sædekornet har sit Leje, sørger for at muliggjøre en rigelig Vandopsugning fra Undergrunden; men Vandopsugningen foregaar som bekjendt kun gjennem de fine Porer, der tilvejebringes ved Jordens Findeling og Sammentrykning, men ikke gjennem de store Aabninger i en knoldet og løs Overflade. Ganske vist udtømmes Underlaget ved en saadan Opsugning mere for Vand; men hvorvel man ikke skal ødsle med Fugtigheden, saa gjælder det dog selvfølgelig ogsaa om at bruge den; og vil man i den Henseende gjøre hvad man kan for at sikre sig en god Afgrøde, er der næppe anden Udvej, end at man maa have Fugtigheden op til Overfladen, til det spirende Frø, før man kan vente at faa Planterødderne ned i det fugtige Underlag; og derfor maa vi med vore oftest tørre Foraar

under alle Omstændigheder indrette vor Foraarsbearbejdning. — Iøvrigt ligger der paa dette Omraade et stort og betydningsfuldt Felt og venter efter at blive belyst gennem indgaaende Forsøg og Undersøgelser, ligesom overhovedet Arbejdsomraadet for alt hvad, der kan kaldes agrikulturfysiske Forsøg og Undersøgelser er meget stort og kun meget lidt opdyrket.

De fleste Erfaringer i Henseende til Saatiden gaa i Retning af, at den tidligst saaede Vaarsæd klarede sig bedst. Hvorvel Saatiden selvfølgelig maa bestemmes under fornøden Hensyntagen til forskellige Forhold, saasom Jordens Bekvemhed og Renhed, Afgrødernes Haardførhed osv., saa er der dog næppe Tvivl om, at en noget tidligere Saatid end den almindelige gennemsnitlig vilde give Udslag i samme Retning, om end i mindre Grad, som den tidlige Saatid iaar har gjort. Jo tidligere der saaes, desto større er Sandsynligheden for, at Planterne, før en eventuel — og saare almindelig — Tørkeperiode indtræder, ville naa tilstrækkelig Udvikling og navnlig sende deres Rødder tilstrækkelig dybt ned til at kunne modstaa Tørken. Betydningen af tidlig Saaning synes ogsaa at erkjendes, idet der er en kjendelig Tilbøjelighed til at saa tidligere nu end før, og den bekræftes for Byggets Vedkommende af Landhusholdningsselskabets Forsøg, der konstaterer, at en Saatid, der falder en halv Snes Dage ind i April, er den heldigste (gennemsnitlig taget); men paa dette Tidspunkt staar man i de fleste Egne af Landet ganske sikkert nærmere ved Bygsædens Begyndelse end ved dens Afslutning. For Havrens Vedkommende mangler man Forsøg i denne Retning. Fra en Del Steder i Vest-, Midt- og Nordjylland, altsaa fortrinnsvis paa Sandjorderne, meddeles dog, at den sildigsaaede Sæd blev bedst. Herved maa dog erindres, at hvad man i nævnte Egne kalder tidlig Saatid, i Virkeligheden falder 1—2 Uger senere end »tidlig Saatid« paa Øerne, og altsaa i Aar faldt paa et Tidspunkt, da Jorden var i høj Grad udtørret; og paa de nævnte Egenes Jorder, der saa over-

ordentlig let udtørres, forslaar i et Foraar som afvigte Vinterfugtigheden ikke; kommer der ikke Regn i For-sommeren, maa Afgrøden gaa til Grunde; Regnen kom i Løbet af Juni Maaned, og jo nærmere Udsædstiden laa ved Regntiden, desto mindre vare Planterne svækkede af Tørken, og desto lettere kunde de atter komme til Kræfter.

Fremdeles har Sommeren givet god Lejlighed til at gjøre Erfaringer med Hensyn til Saamængden. Her tale alle Erfaringer fra de bedre Jorder til Fordel for tyk Udsæd. Det er ogsaa naturligt, at en rigelig tyk Udsæd maa give det bedste Resultat i en tør Sommer, naar iøvrigt Ernæringsforholdene ere nogenlunde gunstige. Tørken hæmmer som bekjendt Sideskuddenes Udvikling, og skal der desuagtet blive en nogenlunde tæt Planebestand, er det klart, at der maa flere Individier til. I en fugtig Sommer kunne Sideskuddene vel bøde paa et for lille Antal Planter; men dels blive Sideskuddene altid svagere end Hovedskuddet, dels ved man uheldigvis ikke i Forvejen, hvorledes Vejrforholdene ville blive; det vil derfor altid være at holde sig til den sikre Side af Sagen, at saa saa tykt, at en fuld Afgrøde ikke bliver afhængig af en Mængde Sideskud. Iøvrigt var Spiringen afvigte Foraar tillige saa mangelfuld og uregelmæssig, hvor der ikke var iagttaget den allerstørste Omhu for at fremme den, at en tyk Udsæd ogsaa af den Grund kunde ventes at være gavnlig. De lette og tørre, næringsfattige Jorder gav derimod bedst Afgrøde efter tynd Udsæd, noget der jo ogsaa stemmer med almindelig Erfaring.

Sammenligning mellem Rad- og Bredsaaning er det vel et mindre Antal Landmænd, der have haft Lejlighed til at foretage. Fra over et halvt Hundrede Landmænd foreligger der dog Erfaringer og Udtalelser herom, og disse gaa da saa godt som uden Undtagelse ud paa, at de radsaaede Afgrøder spirede hurtigere, rigeligere og mere ensartet og i det hele vare, i mange Tilfælde endog langt, forud for de under tilsvarende Forhold bredsaaede.

Iøvrigt er det ret mærkeligt, at medens Radsaaning nu finder Sted i ikke saa ganske ringe og stadig stigende Omfang, saa er der saa godt som ingen her i Landet, der endnu har benyttet den væsentlige Fordel, som Radsaaning giver Lejlighed til, nemlig at rense og løsne Jorden under Væksten. At Radsaaning under almindelige Forhold skulde give væsentlig større Afgrøde end Bredsaaning, er jo i Virkeligheden kun sjældnen paastaet og næppe nogen Sinde fyldestgørende bevist; tværtimod gaa de fleste Forsøg herover ud paa, at Afgrøden i Gjennemsnit for en Aarrække bliver nogenlunde ens; men bortset fra, at Radsaaning giver Sikkerhed for en større Afgrøde i Aaringer med et tørt Foraar samt bidrager til at give ensartet Kvalitet, maa denne Saamethodes væsentligste Fordel netop søges i, at den muliggjør Rensning og Bearbejdning under Væksten; men dette er vi som sagt endnu ikke komne ind paa herhjemme, skjøndt der unægtelig ofte vilde være god Grund dertil. Naar Brak er saa godt som ukjendt i Tysklands gode Egne, skyldes dette vel delvis den udstrakte Roedyrkning, men ogsaa for en ikke ringe Del Rensningen og Bearbejdningen mellem de radsaaede Kornafgrøder.

Endelig foreligger der en Del Erfaringer for, at Dækning af Vaarsæden med Skrælleplov afgjort har været at foretrække for Nedharvning, og at iøvrigt stærk Nedharvning har givet det bedste Resultat.

Som man kunde vente, viste de forskjellige Kornsorter en noget ulige Modstandsevne mod Tørken. Ofte synes de gamle »Landsorter« — gl. 2rd. Byg, gl. 6rd. Byg, Graa- og Purhavre, »Dansk« Rug — at være gaaede mindre tilbage end de forbedrede nyere Sorter, hvad der jo er ret forstaaeligt i Henhold til, at de mere produktive Kulturformer jo i Reglen stille større Krav til de ydre Livsvilkaar end de primitive Former. For Byggets Vedkommende mene desuden mange, at Prenticebyg klarede sig bedre end Chevalierbyg, medens navnlig Imperialbyg, der efterhaanden breder sig en Del paa de gode Jorder, led

overordentlig meget af Tørken. Exempelvis kan anføres, at paa en og samme Mark gav Imperialbyg 9 Fold, Prenticebyg 11 og Goldthorpe-Byg 15 Fold.

Høsttiden faldt betydelig tidligere iaar end i det foregaaende Aar, men dog næppe saa tidlig som man en Tid ventede, takket være det noget fugtigere, køligere og mere skyede Vejrlig, som navnlig Juli Maanedes sidste Halvdel bragte. I Følge talrige Opgivelser fra alle Egne af Landet faldt Høsttiden i de forskjellige større Landomraader som i nedenstaaende Tabel angivet.

Oversigt over Høsttiden i 1892 og 1893.

Landomraade.	1892		1893	
	Begyndt.	Afsluttet.	Begyndt.	Afsluttet.
Vestjylland ca.	14. Aug.	21. Sept.	6. Aug.	9. Sept.
Midtjylland »	12. »	24. »	1. »	12. »
Østjylland »	11. »	24. »	30. Juli	3. »
Fyen med Smaaøer . . »	12. »	20. »	28. »	25. Aug.
Sjælland med Samsø . »	9. »	19. »	30. »	24. »
Sydligøer samt Bornh. »	14. »	15. »	31. »	27. »
Hele Landet ca.	12. Aug.	20. Sept.	31. Juli	1. Sept.
Varighed for hele Landet ca.	39 Dage.		33 Dage.	

I 1893 begyndte Høsten saaledes ca. 2 Uger tidligere, sluttede ca. 3 Uger tidligere og varede ca. 1 Uge kortere end i 1892.

Men naar man lader Markerne fra sidste Sommer passere Revu, da var det ikke Kornmarkerne men Græsmarkerne, der led mest under Tørken. De af Vinteren mer eller mindre medtagne Græsmarker begyndte ganske vist tidlig at grønnes, men trykkedes snart saaledes af Kulden og senere af Tørken, at der kun blev en yderst sparsom Græsning og gennemsnitlig under Halvdelen af

et jævnt godt Aars Høhøst, medens Ukrudet bredte sig stærkt, for saa vidt dette ikke ogsaa visnede. Først i Løbet af Eftersommeren kom de atter til Live og gav mange Steder en god Efterslæt og navnlig en ret rigelig Efteraarsgræsning. Hvorledes de Kreaturer, der væsentlig vare henviste til at tage deres Føde paa Græsmarkerne, kom igjennem Maanederne Maj, Juni og Juli, ikke alene med Livet men oftest endog med et taaleligt Huld, bliver en af Sommerens største Gaader. Hvor man udsatte Høslætten for længe i Haab om et større Udbytte, blev Kvaliteten for saa vidt daarlig, som Planterne for en stor Del vare fuldstændig visne før Høsten; men i øvrigt var den Smule Hø, der høstedes, i Reglen af fortrinlig Kvalitet, dels fordi det blev indbjerget i udmærket Stand, dels fordi Kløveren sædvanlig udgjorde den overvejende Bestanddel deraf. Som Exempel paa, at der dog ogsaa iaar har kunnet gro gode Høafgrøder paa Markerne, kan anføres, at en større Landmand meddeler, at hans første Aars Kløvermark blev slaæet 3 Gange og gav ialt $5\frac{1}{2}$ Læs = ca. 9000 Pd. fortrinligt Hø pr. Td. Ld., Ejeren er tilbøjelig til at skrive dette udmærkede Resultat paa den paa Ejendommen tidligere anvendte Dampdyrknings Regning; hertil maa dog ganske sikkert føjes en hensigtsmæssig Besaaning og Behandling af Udlægsmarken helt igjennem.

Paa de forskellige Aars Græsmarker var der sædvanlig ikke stor Forskjel; dog synes det, at første Aars Mark gennemgaaende holdt sig bedst mod Tørken i Østjylland, paa Sjælland og de sydelige Øer, hvorimod andet (og tredje) Aars Mark synes at have klaret sig bedst i Vest- og Midtjylland samt paa Fyen. Det er selvfølgelig hovedsagelig Frøblandingens Sammensætning samt Jordens Gødningskraft, der har gjort Udslaget i saa Henseende.

Den væsentlige Forskjel, som der under alle almindelige Forhold er mellem de forskellige Græsmarksplanters Ydeevne, blev iaar i høj Grad forstørret. Me-

dens Rajgræsserne og Agerhejre, især førstnævnte, af hvilke Almindelig Rajgræs jo desværre endnu paa Fler-tallet af Landets Græsmarker indtager en dominerende Plads, næsten fuldstændig gik i Jorden for ikke mere at staa op, saa klarede Hundegræsset sig efter Omstændighederne udmærket og har forhaabentlig iaar overbevist selv de mest vantro om denne Græsarts Fortræffelighed; en af vore mest fremragende Landmænd meddeler, at han, belært af Sommerens Erfaring, herefter vil saa 8 Pd. Hundegræs pr. Td. Ld. i vedvarende og fleraarigt Græsleje; det var ønskeligt, at mange vilde følge Exemplet. Den høje Pris paa Hundegræsfrø i Sammenligning med Rajgræs hidrager selvfølgelig meget til at indskrænke Brugen deraf, saa meget mere, som man bestemt maa fraraade at købe billigt australsk Hundegræs; men naar en god Frøblanding betinger 1—2 gode Løs Hø mere pr. Td. Ld. + en væsentlig bedre Eftergræsning, end en daarlig, saa staa man sig aabenbart ved at betale den gode Blanding med 2—4 Kr. mere pr. Td. Ld. Ogsaa Draphavren har iaar havt god Lejlighed til at vise sin store Overlegenhed overfor de almindelig anvendte Græsser, om den end næppe kunde maale sig med Hundegræsset. Af Kløverarterne holdt sildig Rødkløver bedst, dernæst tidlig Rødkløver og Alsike, hvorimod Sneglebælg flere Steder viste en ringe Modstandsevne mod Tørken.

Ogsaa med de nye Udlægsmarker stod det sørgeligt til, og herigjennem ville Følgerne af sidste Sommers Vejrforhold paa en følelig Maade række ind i det kommende Aar. Frøet spirede ganske vist paa ikke faa Steder ret godt, de fleste Steder mer eller mindre mangelfuldt. Men selv hvor det var spiret bedst, bukkede de fleste af de spæde Planter under, før Regnen kom; særlig gjaldt dette Kløveren, medens det for saa vidt gik lidt bedre med Græsset, som dette ikke i saa stor Udstrækning naaede at komme til Spiring, før Regnen i Juni og Juli kom. Efter Høsten frembød Udlægsmarkerne derfor de fleste Steder et mer eller mindre ynkeligt Udseende.

Ikke sjælden greb man til det radikale Middel at pløje dem op, dels for at besaa dem paany i Høsten eller til Foraaret, dels og hyppigere for at benytte Arealet til en anden Afrøde, for saa at lade de gamle Græsmarker ligge et Aar længere. Nogen Eftersaaning fandt vel ogsaa Sted; men desværre er dette Middel til at udbedre en halvt mislykket Udlægsmark ogsaa iaar bleven benyttet i forholdsvis ringe Omfang, medens den tidlige Høst dog gav saa god Lejlighed dertil, og Markerne unægtelig i høj Grad opfordrede dertil. Det er saa meget mere beklageligt, at dette Arbejde ikke er blevet foretaget i stor Udstrækning, som det usædvanlig milde Efteraars- og Vintervejr i høj Grad vilde have fremmet de unge Planters Udvikling. Forhaabentlig vil man nu i det tidlige Foraar eftersaa overalt, hvor der er Grund dertil; hvorledes en saadan Eftersaaning lønner sig og bør udføres, har Statskonsulent P. Nielsen gjentagne Gange vist os, ogsaa sidste Sommer.

Engene gave gjennemgaaende et jævnt godt Udbytte. Skortede det end paa høje Enge noget paa Mængden, saa var Høet til Gjengjæld af udmærket Beskaffenhed, ligesom de lavere, mer eller mindre vaade og sure Eng- og Kjærdrag, hvoraf vi endnu have ret anseelige Arealer henliggende, ventende paa Grundforbedring, iaar gav baade mere og bedre Hø og Græsning end de pleje.

Gik man fra Græsmarkerne ind paa Roemarkerne, steg det stærkt nedstemte Humør atter noget. Vistnok havde Roefrøets Spiring store Vanskeligheder at kæmpe imod; herom vidnede hele Sommeren igjennem de mange Spring i Rækkerne og Roernes store Uensartethed med Hensyn til Størrelse ved Optagningen; og Turnips- og Rutabagamarkerne udtyndedes yderligere ved temmelig stærke Angreb af Jordlopper, medens Oldenborrelarverne ofte hærgede Runkelroe- og Sukkerroemarkerne i temmelig ondartet Grad. Eftersaaning med Turnisp lønnede sig endnu daarligere end sædvanlig, og Efterplantningen med Knudekaal, der selv iaar gik an, har man hidtil ikke

fundet Anledning til at foretage ret mange Steder, skjøndt der gjentagne Gange er gjort opmærksom paa Knudekaalens Anvendelighed til dette Brug. Men hvor Roerne naaede at komme op i taaleligt Antal og holde Livet gjennem Tørkeperioden, groede de til med en forbausende Fart, da Jorden omsider blev blødt. Resultatet blev, at Roemarkerne mange Steder gav over Middelhøst, saaledes enkelte spredte Steder i Jylland og Fyen, adskillige Steder i den sydlige Halvdel af Sjælland men navnlig over største Delen af Lolland-Falster og tildels Møen. Til Gjengæld gav de mange Steder i Jylland — dog mest i de lidet roedyrkende Egne — enkelte Steder paa Fyen og nogle Steder paa Sjælland under Middelhøst. Antagelig har det med Roer bevoxede Areal gjennemsnitlig givet en Afgrøde, der svarer til et Middelaar, eller som i hvert Fald kun staar lidt derunder; naar Statistiken desuagtet sandsynligvis vil opvise en noget mindre Roeavl end normalt, da hidrører dette hovedsagelig fra, at mange Roemarker ompløjedes og besaaedes med Blandsæd, Staldfoder el. l.; paa Bornholm ompløjedes saaledes en væsentlig Del af Roemarkerne. Sommeren har iøvrigt givet et nyt Vidnesbyrd om, at det først og fremmest er Varme, Roerne — ganske særlig Sukker- og Runkelroerne — fordrer; er Sommeren tilstrækkelig varm, bliver der en Roeafgrøde, hvor tør Jorden saa end bliver, naar Frøet da overhovedet har kunnet spire; derfor havde man da ogsaa iaar det Særsyn at se ret gode Runkelroeafgrøder i Vestjylland; men manglende Varme kan ikke erstattes ved rigelig Fugtighed for de to nævnte Roers Vedkommende. Det maa derfor fremdeles tilraades at holde sig til de korsblomstrede og skjærmbloomstrede Rodfrugter i Landets køligste Egne — Vest-, Nord- og Midtjylland — ialt Fald indtil fremtidige Forsøg eventuelt maatte godtgjøre, at der med større Fordel kan dyrkes Beder.

Ligesom for Vaarsæden saaledes blev man ogsaa for Roernes Vedkommende iaar grundig belært om Nød-

vendigheden af en hensigtsmæssig Foraarsbehandling af Jorden. Som et Moment af den allerstørste Betydning fremhæves det fra alle Sider, at Jorden blev stærkt findelt uden at udtørres mere end uundgaaeligt, samt, fremfor alt, at Frøet blev saæt umiddelbart efter at Jorden var tilberedt. Det gjaldt om at følge med med Saaningen efterhaanden som Jorden var færdig; blot en Henliggen af den opkammede eller færdigharvede Jord fra Formiddag til Eftermiddag, inden den blev tilsaaet, viste meget stor Indflydelse paa Springen. Saa godt som overalt, hvor man havde Lejlighed til at sammenligne Saaning paa flad Jord med Saaning paa Kamme, viste førstnævnte Fremgangsmaade sig at give det bedste Resultat. Heri maa vel til Dels Grunden søges til, at Sukkerroerne, der som bekjendt altid dyrkes paa flad Jord, gennemgaaende lykkedes bedst, medens, som ovenfor antydet, den rigelige Sommervarme, utvivlsomt havde sin betydelige Andel deri.

Rodfrugtdyrkningen er for Landet som Helhed stadig i Tiltagende, og det synes, at Fremgangen i den Retning har været noget stærkere iaar end ifjor. Ikke faa Steder gaar Roedyrkningen dog tilbage, paa sine Steder tænker man endog paa en meget stærk Indskrænkning af Roearalet; Grunden hertil angives oftest at være Mangel paa Arbejdskraft; en saadan Mangel er utvivlsomt ogsaa tilstede paa sine Steder; fra anden Side menes det dog, at flere tale om end føle Manglen paa Arbejdskraft, ligesom enkelte kompetente Meddelere ville gjøre gjældende, at det stundom skorter mere paa Arbejdslyst end paa Arbejdskraft. Hvorvidt denne Betragtning er rigtig, kan det vel være vanskeligt nok at afgjøre; en Kjendsgjerning turde det dog være, at navnlig vore Gaardmandsdøtre nutildags ikke altid er fuldt ud paa det rene med, hvorvidt det egentlig er dem, der ere skabte til at passe Roemarkerne, en Tvivl der sjældnere opstod hos deres Mødre, naar Talen var om at sprede Gjødning og Mærgel, at pille Kartofler op o. l.; til deres Undskyldning

taler dog, at man efterhaanden ogsaa har taget det meste af tidligere Tidens øvrige Arbejde ud af Hænderne paa dem og saaledes hjulpet til at bibringe dem den Opfattelse, at det kun var i gamle Dage, at unge Piger, der ikke netop vare nødte til at tage ud at tjene, skulde tage fat paa grovere Arbejde. Fra nogle Egne klages der over at Mejerierne modarbejde Roedyrkingen. Det turde dog være mere tidssvarende, om de paagjældende Mejerier vilde retlede deres Leverandører med Hensyn til Anvendelsen af Roerne end fraraade Dyrkingen heraf, da et fyndestgjørende Bevis for Roernes Skadelighed som Malkefoder som bekjendt endnu lader vente paa sig, medens Beviset for Roernes store Betydning for Mælkeproduktionen saa vel som for Jordens Drift forlængst er givet.

Medens Sukkerroedyrkingen for et Par Aar siden nærmest maatte siges at være i Tilbagegang, saa har denne Kultur i det sidste Aar været i stærk Fremgang. Mod 11500 Tdr. Ld. i 1892 dyrkedes der saaledes 15500 Tdr. Ld. i 1893; og der har paa flere Steder været et ligefrem Kapløb om at faa Lov til at dyrke Sukkerroer. Man har ikke kunnet nøjes med de hidtil bestaaende Sukkerfabrikker, men der er kommen Planer og Forslag frem og været holdt en Mængde Møder om Anlæg af henved et Dusin nye Fabrikker: ved Maribo, Kjøge, Fredericia, Horsens, Aarhus osv. Og nægtes kan det ikke, at meget taler for at se sig om efter nye Indtægtskilder i en Tid, da adskillige af de gamle dels true med at tørre ud, dels flyde sparsommere. Den Mulighed er end ikke udelukket, at Sukkerindustrien blot danner Begyndelsen til en videre udviklet Landbrugsindustri, baseret paa Dyrkning af Handels- og Fabriksplanter. Saalænge vi med størst Fordel kunne avle Foderafgrøder og omforme disse til Smør, Kjød og Fedt, staa vi os utvivlsomt ved at købe en Mængde Brugsartikler i Udlandet, som vi vel selv kunne producere. Men skulde hin Produktion blive saa usikker, at vi med større Fordel kan lægge os efter Sukker, Stivelse, Cikorie, Humle, Malt, Hør, Hamp,

Tobak, Raps, Markfrø, Kommen, Sennep, Baandpil osv., da maa vi uden Tøven sætte alle Sejl til for at komme ind paa en saadan Produktion og skaffe os et Marked derfor, først hjemme, derefter ude; men det gjælder da ogsaa om ikke at glemme Kompasset, om at faa de forskjellige Faktorer, der herved nødvendig maa samvirke, til at arbejde godt sammen og om ikke ved blindt Principrytteri at hindre saadanne Foranstaltninger og Operationer, der muligen betinge en fordelagtig Produktion i antydede Retning.

I denne Forbindelse er det ikke uden Interesse at se Omfanget af vor Omsætning af saadanne vegetabiliske Produkter, som vi for en stor Del selv kunne frembringe. En Oversigt herover gives nedenfor for Aarene 1888—92 i Gjennemsnit, idet der i øvrigt henvises til Aarsoversigten her i Tidsskriftet over Vare- Ud- og Indførselen.

Adskillige af disse Tal opfordre til nogen Eftertanke. — I samme Forbindelse skal omtales, at der iaar synes at have aabnet sig Udsigt til noget bedre Kaar for vor Bygproduktion- og Export, end de senere Aar have havt at byde. Medens vi sidst i Halvfjerdserne og først i Firserne udførte 1—1½ Mill. Tdr. Byg aarlig, saa er denne Udførsel efterhaanden gaaet ned til en Trediedel af det nævnte Kvantum. Efter at der var udfoldet betydelige og anerkjendelsesværdige Anstrengelser for at oparbejde en hjemlig Produktion af Maltbyg, og denne ogsaa til en Tid var i Begreb med at faa Vind i Sejlene, saa tegnede Udsigterne nu nærmest til, at vi efterhaanden maatte gjøre os fortrolige med den Tanke, at maatte opfodre Overskuddet fra vor hjemlige Bygforsyning, og dertil var i Grunden en stor Del af vort Byg for godt og for dyrt. Den Appel, som Forsøgsleder Forp. Chr. Sonne i sit Foredrag d. 5. April i Landhusholdningsselskabet rettede til Handelsstanden om at skaffe os billigt Foderbyg ude fra, synes imidlertid at have frugtet. I hvert Fald fik vi i Løbet af Sommeren og Efteraaret meget betydelige Partier Byg fra Sortehavs-Egnene indført til Priser saa lave,

Ud- og Indførsel af vegetabiliske Produkter
i Gjennemsnit for Femaaret 1888—92.

Varer.		Udførsel.	Indførsel.
Anis	Pp.	15,459	21,327
Bast	»	300,963	1,222,146
Blomster, naturlige	»	9,722	82,921
Cikorierødder	»	96	495,328
Fennikel	»	391	2,768
Gjær	»	2,210,491	4,442
Græsfrø	»	5,503,918	1,211,730
Halm og Hakkelse	»	787,070	206,946
Halmbaand	»	154,038	0
Hamp, Hampeblaar o. l.	»	1,069,866	5,336,413
Hampefrø	»	217,782	1,439,690
Have- og Markvæxter	»	9,411,023	1,554,228
Humle	»	8,369	1,138,356
Hør og Hørblaar	»	80,614	442,062
Hørfrø	»	119,249	20,639,149
Karteboller	»	3,321	18,062
Kartofler	Tdr.	20,611	14,051
Kartoffelmel	Pd.	245,224	6,501,316
Klid	»	4,257,623	201,175,623
Kløverfrø	»	804,037	5,333,598
Kommen	»	19,902	533,377
Koriander	»	14	9,259
Kornvarer, formalede	»	49,049,901	20,857,479
— uformalede	»	179,886,555	563,401,377
Manufakturvarer af Hør, Hamp og Bomuld*)	»	1,806,238	16,786,880
Oliekager	»	4,999,047	143,509,367
Oliefrø, forskjelligt	»	93,150	4,414,042
Raps	»	199,768	8,687,174
Rodfrugt- og Havefrø	»	856,786	3,169,333
Sennep, malet	»	2,614	18,060
Sennepsfrø	»	48,737	303,334
Sukker og Sirup	»	19,143,184	48,424,298
Tobak	»	548,709	7,674,528

*) Varer af disse tre Raastoffer kunne ikke i alle Tilfælde opføres hver for sig.

at selv om vi kun kan udbringe vor egen Produktion til 5—6 Kr., saa vilde en saadan Pris dog betinge en Gevinst af henvend et Par Kr. pr. Centner Byg — forudsat at det fremmede Byg havde ligesaa stor Foderværdi som vort eget, hvad de af Prof. Stein foretagne sammenlignende kemiske Analyser tyde paa er Tilfældet, ligesom det russiske Byg synes at egne sig rigtig godt til Mølleribrug, og forudsat, at vi vedblivende kunne faa russisk Byg paa lignende Vilkaar. Der turde under disse Forhold være Anledning til en alvorlig Overvejelse af, om der ikke burde sættes fuld Kraft paa for paany at oparbejde vor Bygexport. I den Henseende har man to gode Kort paa Haanden; det danske Landbrug har konstateret, at det kan præstere ulasteligt Maltbyg; og det engelske Marked — som Opmærksomheden vel sagtens fremdeles hovedsagelig maa rettes paa — konstaterer hver Dag, at det vil honorere Anstrængelserne for at frembringe gode Varer. Og er end Forbrugen af fineste Maltvarer aftaget, saa vil der dog altid være Brug for saa betydelige Kvantiteter deraf, at vor lille Produktion med Lethed maa kunne anbringes til antagelige Priser. Tages der energisk fat paa den Sag, vil det ved god og enig Samvirken mellem de to paa vor Side lige nødvendige Faktorer: Producenterne og Handelsstanden, nok vise sig, at der alligevel endnu eksisterer et Maltbygsspørgsmaal, hvis rette Løsning kan blive vort Landbrug en Støtte, som dette næppe har Raad til at undvære. Hver Million Tønder Maltbyg ombyttet med det tilsvarende Kvantum Sortehavsbyg vil med Nutidens Priser give en Nettofortjeneste af 3—4 Million Kroner.

For Kart oflernes Udvikling var Aaret ret gunstigt, og disse have da ogsaa næsten overalt givet mindst en Middelafrøde og ofte derover. Sygdom viste sig sædvanlig ikke før i September, men greb saa rigtignok ofte temmelig stærkt om sig. Ved Optagningen var den endnu kun i ringe Grad kommen synlig frem paa Knol-

derne, saa at de syge vanskelig kunde frasorteres; men desto stærkere har den vist sig i Løbet af Vinteren, saa at der alt i alt er ødelagt en ikke ganske ringe Procentmængde af Kartoffelavlens. I øvrigt er nu Suttons Magnum Bonum og Richters Imperator saa almindelig udbredte, og disse Sorter saa modstandskraftige mod Kartoffelsygen, at denne nu i Reglen kan ventes holdt indenfor saa snævre Grænser, at den sjældnen vil faa alvorlig Betydning — saafremt da ikke de nævnte Sorter, efterhaanden som de blive stedvante, blive mindre modstanddygtige, hvad ganske vist adskillige ville have erfaret.

Der har i det forløbne Aar vist sig nogle Tegn til en tiltagende Kartoffeldyrkning. Dels er der nogen Tilbøjelighed til paa de lette Jorder til en vis Grad at lade dem afløse eller i det mindste supplere Foderroerne, og hertil synes der unægtelig at være nogen Grund, naar man erindrer, at Kartofflen er en betydelig sikrere Afrøde paa de lette Jorder end Rodfrugterne, at Jorder, der kun ved en meget omhyggelig Pleje give 150—200 Tdr. Turnips, uden Vanskelighed give halv saa mange Tdr. Kartoffler, at disse kun kræve meget lidt Arbejde undtagen ved Optagningen, og at Kartoffler have henved 3 Gange saa stor Foderværdi som Turnips, ere lettere at opbevare samt efter mange Erfaringer skulle være et særdeles godt Foder til alle vore Husdyr — Erfaringer som man maa haabe, at Forsøgslaboratoriet i en ikke for fjærn Fremtid vil sætte yderligere paa Prøve, da Spørgsmaalet om Kartofflernes Foderværdi — baade raa og kogte — i Virkeligheden er ret vigtigt for vort Landbrug; — dels er Tanken om en Kartoffelindustri ved forskellige Lejligheder kommen til Orde. Vistnok vil en Kartoffelindustri næppe nogen Sinde kunne blive for de lette Jorder, hvad Sukkerindustrien er for de gode Jorder; og saalænge udenlandske Stivelsefabriker kunne sende deres Fabrikata toldfrit herind i Landet, ville de være vanskelige at optage en Konkurrence med. Men paa den anden Side synes en Industri, baseret paa Kartoffeldyrk-

ning, at være en af de ret nærliggende Muligheder. — Det kan i denne Forbindelse nævnes, at de omfattende Kartoffeldyrkningsforsøg i Tystofte og Askov, som Statskonsulent P. Nielsen forrige Aar fremlagde udførlig Beretning om, stadig fortsættes og fra iaar ere henlagte til samtlige Planteavls-Forsøgsstationer samtidig med, at der er inddraget et stort Antal nye Sorter under Forsøgene, et Arbejde der er al Anledning til at fortsætte med og for Jordbrugerne til at følge, naar det erindres, hvad P. Nielsen i sin før nævnte Beretning godtgjør, at Forholdet mellem de daarligste og bedste Sorters Ydeevne er omtrent = 1 : 5, at Stivelsemængden kan variere ligesaa meget, og at Sygdomsprocenten kan veksle fra 1—2 pCt. op til 50.

Staldfodermarkerne er der kun lidt at sige om. Gjennemgaaende gav de en yderst ringe Afgrøde; kun hvor der enten blev saaet meget tidligt eller saa sent, at de kunne ophjælpes af Regnen sidst i Juni og Juli, vare de nogenlunde tilfredsstillende. Vikkehave var daarligst; Blanding af Rug og Sandvikker samt sildig saaet Boghvede og Sennep gav mange Steder et nogenlunde godt Udbytte. De faa vellykkede Lucernemarkers, der findes heri Landet, vare aldeles fortrinlige; men Lucernen henter ogsaa sin Vandforsyning 3—4 Alen nede i Jorden.

Bælgsæden var næsten overalt mer eller mindre mislykket. Bedst synes Ærterne at have været i Syd-Jylland og, for saa vidt de dyrkes der, i Nordjylland.

Boghveden gav vistnok en Middelfrøde; men mange Steder blev den indbjerget i saa daarlig Stand, at Halmen næsten var værdiløs og ogsaa Kjærnen mer eller mindre medtaget.

Frøavlens faldt temmelig forskjelligt ud. Gjennemgaaende gav Kløver- og Græsfrøet smaa Afgrøder, men da det samme var Tilfældet næsten overalt i Udlandet, ere Priserne høje — til liden Glæden for det store Fler-tal, der skal købe. Røefrugtfrøet, hvoraf Avlen frem-

deles for Landet som Helhed er tiltagende, gav som oftest udmærkede Afgrøder. For Rodfrugtfrøets Vedkommende viste det sig iaar, hvor let der kan opstaa Overproduktion af en saadan Vare, hvoraf Forbruget er meget begrænset, og som er fuldstændig uanvendelig til alle andre Øjemed end netop til Udsæd. Vor Roe-frøavl var nemlig sidste Somme 3—4 Gange saa stor som Forbruget af hjemmeavlet Frø; Priserne truede derfor med at gaa saa langt ned, at Dyrkningen vilde have medført betydelige Tab, og der var endog Udsigt til, at meget betydelige Partier vilde blive usolgte. Ved et for vore Frøavlere heldigt Tilfælde mislykkedes imidlertid Roe-frøavlen i Tyskland, Frankrig o. fl. St., og vort Frø fandt da Afløb dertil til antagelige Priser. Tilfældet har herved ført vort Roe-frø ind paa det europæiske Marked; tilfredsstillende de fremmede Kjøbere, er der Mulighed for at vedligeholde Forbindelsen; staaer det ikke over deres eget i væsentlig Grad, er Forbindelsen sandsynligvis afbrudt med det samme, da vi ikke kunne producere saa billigt Frø som Mellem- og Sydeuropa.

Saa godt som alt hvad her dyrkes af Handelsplanter lykkedes særdeles godt; men Dyrkningen heraf er jo — Sukkerroer og Cikorie fraregnet — meget ubetydelig.

Efter en saa knap Høst maatte man selvfølgelig være belavet paa Foderknaphed, og ligefrem Foder-mangel maatte endog mange Steder befrygtes. For at bidrage til at raade Bod herpaa, udsendtes der fra de sjællandske Landboforeninger ved Lektor T. Westermann Vejledning dels til Avl af Extra-Foderafgrøder, dels til Indsamling af Strøelse for at spare Halm. De store Gødningsmængder, det heri tilraadedes at bruge, trykkede man sig som oftest ved at anvende, da Udsigterne jo ikke vare de bedste til at faa det store Ud-læg hertil dækket. Men iøvrigt var det temmelig almindeligt, at Brakmarkerne og især Stubben besaaedes med saadanne hurtig voxende Afgrøder som Gul Sennep,

Boghvede, Stubroer o. l. Udbyttet heraf var ofte ret tilfredsstillende. I Hedeegnene indsamledes der en Mængde Lyng og Lav, der afgiver et meget brugeligt Tilskud til det øvrige Foder; paa sine Steder indsamledes der ligeledes Løv til Foder. For at spare Halm, benyttedes der i betydelig Udstrækning Løv, Tang, Tørvejord, Sand m. m. som Strøelse. Ved Hjælp heraf, ved at spare i Tide, ved Hjælp af Beholdninger af Halm fra Aaret i Forvejen synes der egentlig ikke at være Udsigt til Fodertrang ret mange Steder; hertil bidrog ogsaa det milde Efteraarsvejr, der gjorde det muligt at lade Kreaturerne gaa meget længe ude — paa sine Steder endog til henimod Jul —, ligesom det milde Vintervejr jo bidrager Sit til at gjøre Fodret drøjt.

Plantesygdomme gjorde i afvigte Sommer forholdsviis ringe Skade. De ellers saa hyppige og skadelige Rustsvampe var det saaledes en ren Sjældenhed at finde før henad September og Oktober. Mere almindelig forekom Brand og Meldug. Insekt- og Larveangreb synes heller ikke at have forekommet i særlig stor Udstrækning; dog meldes der om ret betydelige Angreb af Oldenborrelarver paa Fyen og Sjælland, saa at Roeafgrødene ikke faa Steder antages at være formindskede med 50—100 Tdr. pr. Td. Ld. Jordlopper gjorde som sædvanlig en Del Skade paa de korsblomstrede Rodfrugter. — Varmvandsbehandlingen af Sædekornet breder sig fremdeles kun langsomt, men har dog ogsaa i det svundne Aar fundet Indgang i en Del Avlsbrug, sædvanlig til Tilfredshed, naar ikke store Fejlgreb ved Arbejdets Udførelse giver Anledning til uheldige Resultater. Det er i øvrigt iaar paa flere Steder bemærket, at den Jensenske Behandling af Saakornet har givet de paa-gjældende Marker et meget kjendeligt Forspring for Marker, hvor Saasæden ikke var præpareret.

Dansk Frøkontrol har i Frøaaret 1892—93 undersøgt ialt 1638 Frøprøver mod 1626 forrige Aar, altsaa en lille Tilvæxt, der dog bliver negativ, naar det ses,

at Frøkontrollens egne Undersøgelser samt Undersøgelser af indsamlede Handelsprøver heraf udgjør 271 mod kun 246 forrige Aar. Af de indsendte 1367 Prøver hidrøre 1039 fra Frøhandlere, 312 fra Jordbrugere og 16 fra Frøavlere. Det er altsaa stadig i meget begrænset Omfang, at Frøkontrollen benyttes af Landmænd; de nøjes fremdeles med Forsikringer om, at Frøet er godt; til deres Undskyldning taler, at det nu brugelige Erstatningssystem har meget lille reel Værdi, idet den Erstatning, der kan ydes, som oftest er for intet at regne mod det Tab, der lides ved at besaa Markerne med Frø, der er behæftet med en eller anden større Fejl. Vil man sammenligne Benyttelsen af Frøkontrollen heri Landet med et andet lille Land, der ligeledes kun har én Frøkontrolanstalt, og hertil vælge Schweiz, da har dette Lands Frøkontrol i Zürich i ovennævnte Frøaar undersøgt i alt 5958 Frøprøver, deraf 2714 indsendte indenlandske, hvoraf 1399 fra Frøhandlere og 1315 fra Jordbrugere. Denne overordentlig store Forskjel i Benyttelsen af Frøkontrollen har vistnok for en ikke ringe Del sin Grund i Forskjellen mellem Taxterne, idet disse ere over dobbelt saa høje i Kjøbenhavn som i Zürich. En Bestemmelse sidsnævnte Sted om, at Jordbrugerne betale efter en lavere Taxt end Frøhandlerne synes at være meget hensigtsmæssig.

Vedrørende Forsøgs væsenet paa Planteavlens Omraade har det forløbne Aar medført ret betydelige Forandringer. Det Kgl. Landhusholdningsselskab har efter 10 Aars Arbejde afsluttet sine Forsøg med Maltbyg, og Hovedberetning herom er fremlagt af Forsøgslederen, Forp. Chr. Sonne. Selskabet har derefter paabegyndt Bygdyrkningsforsøg, der tage Sigte paa hele Landets Bygavl, med Formaal at finde de for de forskjellige Lokalteter mest produktive Bygsorter, et Arbejde der dog falder sammen med de af Statskonsulent P. Nielsen i en Aarrække anstillede og nu ogsaa til Statens øvrige Forsøgsstationer henlagde Dyrkningsforsøg med Byg.

Foreningen til Kulturplanternes Forbedring har indstillet sin Forsøgsvirksomhed og med Aarets Udgang opløst sig. Foreningen stiftedes 1876 og har saaledes en 18-aarig Virksomhed at se tilbage paa, en Virksomhed, der i Forhold til den ringe Tilslutning, Foreningen havde, og de smaa Pengemidler, den har havt til Raadighed, i en Periode, da Udviklingen har ført med sig, at Interesserne i overvejende Grad have været optagne af andre Sider af Landbruget, alt i alt maa siges at have havt en meget betydelig Indflydelse paa Planteavlens Udvikling. Foreningens Virksomhed koncentrerede sig i Aarenes Løb mere og mere om Udførelsen af Forsøg, og den optog her vigtige Opgaver, som indtil da laa Brak. I 11 Bind af Tidsskriftet »Om Landbrugets Kulturplantnr« har den samlet et betydeligt Materiale vedrørende Planteavlens; og maa dette end for en stor Del karakteriseres som Raamateriale, saa Tidsskriftet paa den anden Side betegnes som et værdifuld Kildeskrift. Det maa derhos siges at være nævnte Forening, der har givet Stødet til den nu stedfundne Omordning og Udvidelse af Forsøgsvirksomheden paa Planteavlens Omraade, en Omorganisation, som Foreningen rigtignok ogsaa maatte købe med sit Liv. Samtidig er Statens Forsøgsvirksomhed bleven betydelig udvidet, idet Filialstationen i Askov og den af Foreningen til Kulturplanternes Forbedring i 1890 etablerede Forsøgsstation ved Lyngby ere gaaede ind under Staten og samtidig udvidede. Desuden er der gjort Skridt til Oprettelsen af en lignende Station i Vendsyssel. De to nyoprettede Forsøgsstationer staa under Overledelse af Statskonsulent P. Nielsen paa Hovedstationen i Tystofte, medens der ved hver er ansat en Bestyrer; disse ere samtidig ansatte som Konsulenter i Plantekultur, henholdsvis for Jylland og Øerne.

Til Fremme af Planteavlens (Agerbruget i snævrere Forstand) afholder Staten saaledes nu Udgifterne ved 3 Forsøgsstationer og 1 Frøkontrolanstalt samt lønner

6 Konsulenter (der dog tillige alle have en anden Virksomhed), nemlig 3 i Plantekultur, 1 i Plantesygdomme 1 i Agerbrugskemi og 1 i Landbrugszoologi. Bevillingerne til denne Side af Landbruget er da ogsaa voxet betydeligt i de senere Aar og har iaar naaet Maximum med ca. 125000 Kr. Denne unægtelig ret anseelige Sum skrumper dog ind i en meget betænkelig Grad, naar der herfra drages 47000 Kr. til Huslodder og Husmandsrejser og 20000 Kr. til Hedeselskabets Mosekulturer, og dernæst sammenlignes med Husdyr- og Mejeribrugets Konto, der paa Finanslovforslaget for 1894—95 repræsenterer en 5 Gange saa stor Sum: over 600000 Kr. Agerbrugets og specielt Plantekulturens Repræsentanter maa saaledes siges hidtil at have været ganske overordentlig maadeholdne i deres Krav til Statskassen. Der synes dog paa dette Omraade at forestaa en saa omfattende Virksomhed, at der snart maa stilles væsentlig større Krav.

Iøvrigt er der i det svundne Aar udført mer eller mindre omfattende Forsøgsarbejder, for største Delen i Fortsættelse af tidligere Aars Virksomhed, af det danske Hedeselskab, af Markfrøkontoret, Direktør J. L. Jensen, Landbrugskand. N. A. Hansen, Lærer Hans Knudsen, Handelsgartner J. G. Bøgh o. fl.

Forsøgsvirksomheden i vore Nabolande skal af Hensyn til Pladsen kun berøres. I Norge har »Selskabet for Norges Vel« under Direktør Bastian Larsens Ledelse fortsat sine Dyrkningsforsøg med Havre Byg, Græsmarks- og Grøngødningsplanter og afgivet Beretning om forrige Aars Arbejde. Med de smaa Pengemidler, der staa til denne Virksomheds Paadighed, kan der ikke udrettes meget. Der er i øvrigt i Aarets Løb arbejdet paa en Omordning og Udvidelse af Forsøgsvæsenet. — I Sverige er den Sag som bekjendt betydelig videre fremme og raader der over meget rigelige Pengemidler. »Allmänna Svenska Udsädesföreningen« fortsætter her med vanlig Energi sine omfattende Forsøgs-

og Forædlingsarbejder, dels paa Hovedstationen i Svaløf, dels paa ca. 30 smaa Filialstationer i Rigets forskjellige Egne. Foreningens hidtilværende Formand, Kabinettkammerherre, Friherre Gullenkrook er i Aarets Løb afgaaet ved Døden. Siden v. Neergaards Bortrejse staar Dr. Hj. Nilsson som den faglige Leder af Virksomheden, medens man i Stedet for Godsejer B. Welinck har valgt Redaktør Wilh. Flack som Sekretær. Foreningen har nu selv sit Tidsskrift, hvori der iaar er paabegyndt en Hovedberetning om den hidtil udfoldede Virksomhed. — Ved Landbrugsakademiets Experimentalfält ved Stockholm ere de der paagaaende Forsøg og Undersøgelser over Avlsplanterne fortsatte. Fra Prof. Dr. Jakob Erikssons Haand er der i Aarets Løb udgaaet et betydeligt Arbejde som Frugt af forudgaaende Undersøgelser: »Bidrag til det odlade Hvetets Systematik«, ligesom Eriksson har arbejdet videre paa sit store Værk »Collectio Cerealis«. Et andet værdifuldt Arbejde, der iaar er afsluttet paa Experimentalfältet og publiceret, er Prof. Dr. L. F. Nilsson: »Undersökning af svenska baljväxter«, hvorved vort Kjendskab til særlig de vedvarende Bælgvæxter er bleven betydelig forøget. — Den i høj Grad energiske og foretagsomme »Svenska Moskulturföreningen« udfolder, særlig under Direktør C. v. Feilitzens udmærkede Ledelse, en meget omfattende Forsøgsvirksomhed, hvis Resultater punktlig nedlægges i Foreningens righoldige og smukke Tidsskrift, og som har Værdi langt udover Mosebruget. — »Mellersta Sveriges Utsädesförening« er smeltet sammen med »Allm. Sv. Utsf.« og er saaledes ikke mere. — Endelig maa det med dyb Beklagelse noteres, at den af Prof. Dr. Hampus v. Post ved Ultuna ledede Forsøgsstation for Plante-kultur med Begyndelsen af Aaret er nedlagt, idet Autoriteterne have fundet sig foranledigede til at inddrage den meget beskedne Bevilling til dennes Drift.

Af literære Frembringelser paa Planteavlens Omraade har Aaret bragt følgende selvstændige Arbejder

og større Afhandlinger foruden en Del mindre Bladartikler:

Chr. Christensen: Landbrugets Kulturplanter. 2. Udgave. — E. Rostrup: Sygdomme hos Markens Avlsplanter foraarsagede af Snyltesvampe. — Om Landbrugets Kulturplanter. 10. Bd. (sluttet), udg. af Forening til Kulturpl. Forb., red. af E. Rostrup. — Chr. Sonne: Beretning om den ved det Kgl. Landhusholdningsselskabs Maltbygudvalg udfoldede 10 aarige Virksomhed vedrørende Maltbygavlen (T. f. L. 1893). — Fr. Oehlerich: Praktisk Vejledning i Frøavl. — Høsten i Danmark 1892. Udg. af Statistisk Bureau. — E. Rostrup: Oversigt over Plantesygdomme i 1892 (T. f. L. 1893). — O. Rostrup: Aarsberetning fra Dansk Frøkontrol for 1892—93. — 21. Aarsberetning fra Markfrøkontoret. — N. A. Hansen: Forsøg med Urin og Ajle paa Dalum Landbrugsskole (T. f. L. 1893). — K. Hansen: Planteavl 1892 (T. f. L. 1893).
